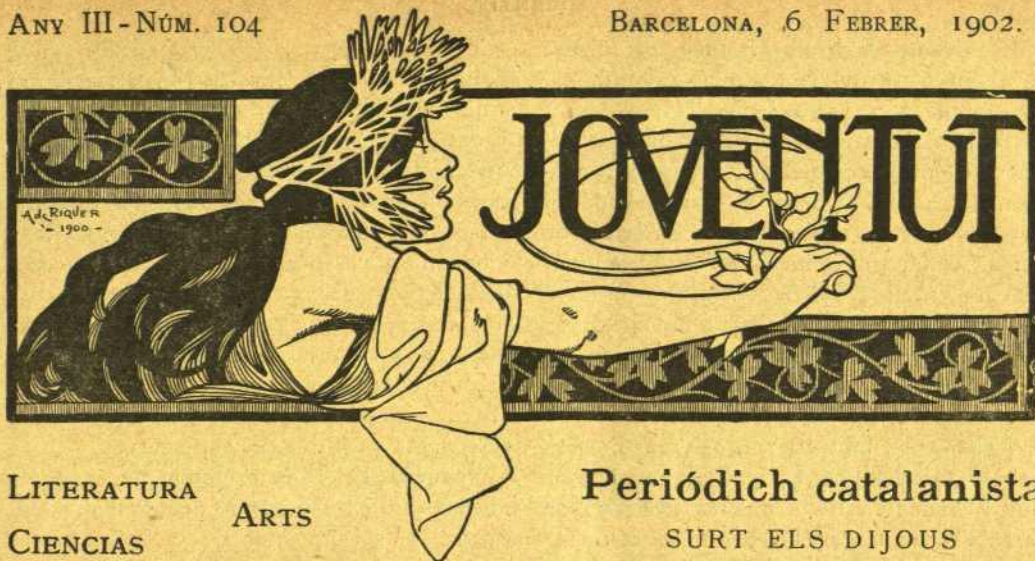

LITERATURA
CIENCIAS

ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT.	20 CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS.	40 »
» » SENSE FOLLETINS.	25 »

SUMARI:

Els Museus de Barcelona: I, per Sebastià Junyent. — La Naturalesa y la Influencia: III y darrer, per Claudi Mas y Jornet. — Montsenyena, per J. Novellas de Molins. — Francisco Pi y Margall: IV, per F. Pujolá y Vallés. — El monastir, per Francesch Armengol y Durán. — Eco y coprolálchs, per Joseph Tarruella. — El deu incrédul, per Victor Oliva. — Revista de revistas, per G. Zanné. — Novas.

FOLLETÍ:

L'EMIGRANT, per Adrià Gual. Plech 26.

L'INSPECTOR AXEL BORG, per August Strindberg. Plech 26.

ELS MUSEUS DE BARCELONA

Remembra lo passat,
ordona lo present,
proveeix al esdevenidor.

I

Las bonas intencions que sembla portar l'Ajuntament pera posar nostra estimada ciutat al nivell què li pertoca, dada sa importancia, que creix de dia en dia, fa altra vegada assumptó d'actualitat la seria organissació de museus que responguin á nostras necessitats artísticas.

Avuy els museus de Barcelona produheixen una gran tristesa al que'ls visita. El Museu provincial, que sosté l'Estat, se troba enquistat en la nau de la capella de Santa

Agata, y per falta material de lloch están barrejats tots els objectes sense gens d'ordre, colocats de tal manera que'l visitant apenas pot passar per l'estret passadís que queda, fentse difícil treure profit de la visita. Pels finestrals de la reyal capella hi entra'l sol, que bat de ple sobre retauls y tapissos, ajudant á la destrucció de lo que ja ha suferit per las injurias del temps.

El Museu Arqueològich municipal, instalat en un local sense condicions, entre pocs exemplars bons, conté molts objectes de poca importancia, gracias á la esquifida consignació de que disfruta y la qu'encara no s'ha empleat en sa totalitat, costant Deu y ajuda als que hi han venut objectes el cobrar tart y malament son import.

El Museu de Reproduccions, instalat en aquella nau central plena de goteras y regalant humitat per las parets, está mancat de las obras esculptóricas que tenen més anomenada, com la Venus de Milo, el tors de Fidias, el Theseu, el gladiador, el sátir de Praxiteles, l'Apol de Belvedère, el tors y'l Moysés de Miquel Angel, els frisos del Parthenón; no hi há cap reproducció d'estatua egípcia, y fins la estatuaria gòtica catalana no hi está representada. No parlém de arquitectura, perque no hi há més que un fragment de claustre.

El Museu de Pintura, que s'ha format protegint a tots els qu'han tingut influències, conté pocas obras bonas, la major part extranjerass, y está plagat de quadros indignes que malaguanyat el tros de paret que ocupan. Allí no hi falta la mostra de cada un dels botiguerets de la pintura. La secció de copias y quadros antichs es tan mesquina, que no val la pena de parlarne, y si bé la instal·lació en el mateix palau de las obras que té la Diputació ho reforçarà un xich, no bastarà ni de molt pera fer un museu de pintura antiga una mica presentable.

Y si es trist, molt trist, considerar nostres pobres museus, ho es més encara pensar que á Fransa y á Italia nostres germans de rassa'n tenen tants y tan ben muntats; ciutats de tercer ordre com Nimes y Montpeller, petites ciutats com Pisa, Verona, Siena, etc., que ni de bon tros poden compararse ab nostra rica capital, disfrutan de magníficas colleccions d'obras artísticas.

Y no es pas que nostra terra sia orfe d'art antich. Tant de bo qu'ara tinguessim el bon gust que teniam avans! Els vidres catalans y mallorquins competian ab els de Murano; nostres forjadors y cerrallers podian posarse al costat dels francesos é italians; nostres mobles, nostras joyas, eran plens de bon gust, y nostra pintura religiosa, avans del florit Renaixement, encara que influhida per la flamenca é italiana, té bel·lesas propias y á voltas delicadesas que deixan enamorats als que dintre l'art hi cercan un sentiment.

Y tota aquesta riquesa que'ns ha llegat nostre passat, hem de veure indignats com, pesa per pesa, quan no en nutrida collecció, va travessant la frontera pera enriquir museus extranjers ó colleccions particulars.

De vint anys ençà, y encara més desde la depreciació de nostra moneda, rodan per Catalunya y per Espanya gran nombre d'antiquaris que, com llebrers perseguint la cassa, cercan antiguitats de tota mena, que transportan á llur pais, ahont están segurs de realisarlas á bon preu.

En un museu de Venècia hi hem vist vidres catalans; en el Museu de Cluny tothom hi ha vist unas preciosas coronas godas, y hem sentit á dir que al Reyall Museu de Londres s'hi pot estudiar bastant bé la joyeria catalana.

Y es qu'ha estat y es fácil recullir antiguitats d'Espanya. La ignorancia y pobresa á que s'ha anat reduhint el poble espanyol— y entre ell hi conto bona part del clero, qu'en general no té coneixements d'art y en cambi'ls té ben clars de las sevas necessitats,— la decadencia en qu'han caygut richs monastirs y parroquias qu'han devingut pobres, regidas per rectorss sense cultura artistica, fa que s'hagin pogut adquirir, relativament per poch preu, retaules, casullas ricament brodadas, imatjes, llantias, tapisssos y altres objectes que per sa velluria ja's tenian arreconats y retirats del actiu servey.

Neguém al clero la propietat de cap dels objectes antichs ó moderns destinats al culte, puig ell es sol dipositari de lo que las personas piadosas han donat pera major honra y gloria de la religió, essent las obras d'art qu'ha produhit un poble, sobre tot las religiosas, propietat exclusiva d'aqueix poble, y per lo tant, no enagenables. Es clar qu'alguns bisbes han circulat ordres severas prohibint terminantment vendre cap objecte, però aquestas ordres no s'han complert com devian cumplirse.

Aquí convindria una determinació com la del govern italià, que fundá'ls museus despullant las iglesias, obrint aixis una sanejada font d'ingresos al erari públich, representada per la gran aflluencia d'extranjers de tot el món que van á Italia pera visitar sos museus. Aixó, completat per un'altra lley que prohibeix la exportació de cap obra d'art antiga ó moderna sense'l consentiment del Estat, va tancar la corrent d'obras cap al extranger, que, dada la pobresa del poble italià, haguera ocasionat la complerta desaparició d'obras d'art y de colleccions particulars.

L'Estat italià, ab verdadera justicia, vol ésser preferit com á comprador, y aixis han anat passant á son poder gran nombre de colleccions de fama universal, com succehi fa poch ab la notabilissima galeria Borghese.

No desconeixem que'l formar museus á costa de las iglesias es quelcòm radical, però trobarem justificat el ferho si considerem que'l clero no cuyda poch ni molt de sostenir la tradició artistica dintre dels temples, fins al punt de que si's treguessin las obras

artísticas que hi queden, moltes de las quals estan arreconadas, no's notaria molt la seva falta. Ademés, avuy té'l poble necessitat de poder estudiar, detingudament y ab tota comoditat, las obras qu'encarnan son esperit, son ánima en épocas passadas, obras que tenen un valor sense mida, per ésser absolutament impossible que's tornin a produhir.

La veritat de que'l lloch millor pera una obra es aquell per ahont va ésser executada, es perfectament aplicable á las pinturas murals, y ho fora també als tapissos, quadros y retaules, si no perdessin la primera frescor, descolorintse'ls uns ab el temps y ennegrintse'ls altres á causa de la humitat y la pols, lo que, unit á la foscor que regna en els temples, fa que no's puguin apreciar com se deuria. Y sens dubte participava d'aquestas idees el fundador del Museu Episcopal de Vich (que tant de bo'l tinguessim aquí), el difunt bisbe Morgades, que va formar-lo principalment ab lo que recullia en las parroquias y capellas de la seva diócesis. Ell mateix, que patrociná la restauració del monastir de Ripoll, no va posarhi en els set altars que corresponen á las absis, més que una imatge antiga, y aixó qu'en l'interior de la iglesia hi há bastanta claror.

El claustre de la catedral de Barcelona, si'l senyor bisbe y'ls canonges tinguessin amor á las arts, l'haurian convertit en un petit museu religiós, fenthi tornar algún retaule qu'avans hi havia y qu'ara, colocat en l'interior de la Catedral, es impossible véure'l y admirarlo. Vegis sinó'l bon efecte que fa en el claustre'l notable altar de Sant Sebastiá y Santa Tecla, restaurat de fa poch y qu'es visitat per tots els estrangers que passen per Barcelona.

SEBASTIÀ JUNYENT.

LA NATURELLESA

Y LA INFLUENCIA

III Y DARRER.

No pretench haver fet, ni de bon tros, un estudi de la Naturalesa y la Influencia en lo que respecta al home: sé ben bé, y aquest fou mon propòsit al comensar, que m'he limitat á apuntar algunas notas sobre aquell tema. Si menys modest hagués sigut el meu intent, ab relativa facilitat n'hauria pogut

surtir ayros acudint á la Fisiologia, la Frenologia y l'Antropologia en demanda de fets y d'arguments, y amparantme del esperit de totes las filosofias, religions y sectas, pera dar, si cab, més solidesa á las observacions que lleugerament deixo anotadas. El resultat, emperó, no hauria variat: igualment hauriam arribat á la conclusió de que l'home's deu, al neix, á la Naturalesa, y qu'en sa plenitut es producte del maridatge de la Naturalesa y la Influencia, y del mateix modo hauriam de convenir en que'ls actes del home han de referirse á sas causas, com á sa causa ha de referirse tot efecte; es dir: que l'home obra fatalment, necessariament, puig sa acció sempre es determinada per las causas á que obeheix.

Y á fe que las notas precedents estava per reduhirlas més encara, desprenentne tot seguit la lògica conseqüencia que acabo de fer ressaltar, puig creya que n'hi havia prou afirmant senzillament que l'home no es autogen baix cap aspecte que s'l consideri, ja que aquesta'm sembla una veritat ab dret, quasi, á la consideració d'evident. No obstant, hi há veritats que per lo sabudas arriban á oblidarse, y de las quals á voltas convé pendren bona nota, y també succeheix sovint que, quan de certas premisas, per tothom admesas mentres son consideradas poch menys que xorcas, se'n treuen determinadas lògicas conseqüencias, els qui sistemàticament son contraris d'aquestas, per deseixirsen á voltas cauhen fins en el renunci de negar el sol en que sempre havian cregut, y quina llum allavors els molesta. D'aquí qu'en alguns cassos—y'l present n'es un—convingui insistir en la demostració ó en la comprobació d'aquellas veritats que no troban qui las desmenteixi fins que se'n fa ressortir la transcendencia.

Mes, á n'aquesta afirmació de que l'home es una criatura no més pot oposarshi la de la seva asseitat, y potser hi haurá qui aduheixi semblant afirmació, justament avuy que tant crèdit gosa Schopenhauer, quina autoritat tal volta sia invocada. Però'l pensador alemany no proclama l'asseitat del home, sinó la de la Voluntat, darrer substracte de la Naturalesa: ab tot, com que dit substracte Schopenhauer el creu exteriorisat en els múltiples y variadíssims aspectes de la Naturalesa, lo qu'equival á dir que las criaturas son una mateixa cosa ab la voluntat, no estaria del tot errat qui interpretés á n'aquell filòsop atribuhintli l'afirmació de l'asseitat del home. Ademés, no hi há per qué fer equilibris: Schopenhauer diu: (1) «La responsabilitat té per condició á la llibertat, y aquesta á la originalitat. Aixís, donchs, l'asseitat de

(1) Schopenhauer: *La Voluntat en la Naturalesa*.—*Remissió á la Ética*.

la voluntat es la primers condició d'una ètica seriósament concebuda», y d'aquí podria pendre peu qui volgués combatrem.

L'eminent filòsof està en fals. Si hagués rahonat fent cas omís d'apriorísticas preocupacions, s'hauria expressat de manera ben distinta: «La responsabilitat es conseqüència de la llibertat? Donchs, mirém si la llibertat existeix: y, ¿la llibertat té la originalitat per condició? donchs, avans que res més, importa probar la originalitat: y, si aquesta originalitat es per tothom negada, lògich sia tothom y accepti las conseqüències que de tal negació'n neixen. Ben mirat, Schopenhauer en el passatge transcrit va més lluny de lo que li permet sa fonda convicció. Com pot veures en cada plana de sos llibres—y per aixó no n'extrauré cap fragment,—Schopenhauer, sempre que parla de la Voluntat, ho fa sense descendir á la del individu: s'atura en la de la especie, y aixó'ns autorisa á assegurar qu'en la cita feta va massa lluny, perque cau en el pecat de doctrinarisme, mercés al fals concepte que té de la Moral. Creu que la Moral sols pot basarse en la responsabilitat, y no per altra cosa s'aferria á la sofística deducció que'l porta, en aquest cas, á l'afirmació de l'asseïtat del home. S'espanta de la negació de la llibertat que segueix á la condició de criatura que s'ha de reconeixen en l'home, y d'aquí que s'oblidi de que (1) «en el filòsof y en el poeta la moral no deu excedir á la veritat.»

Confirma lo que dich el propi filòsof quan diu que (2) «qui ha de viure entre'ls homes no ha de condemnar una individualitat, ni encara la més dolenta, la més miserable y la més ridícula, si aixís ha sigut creada per la Naturalesa» perquè (3) «cada hu es com es: un dó de Deu» y (4) «el món ha de remontarse á sa causa primera: á son Creador.» Però—y d'aquí ve'l gran temor del filòsof—(5) «ser lliure y haver sigut creat son dugas qualitats inconciliables. Afirmar al ensemps que Deu ha creat els sers y que'ls

ha dat la llibertat, es una pura contradicció. Si'l ser està mal fet ó procedeix malament, es perque ha sigut mal creat», y aixís (1) «si Prometeu volgués culpar á sas criaturas per lo que fan, podrian aquestas contestarli ab rahó: sols podiam obrar en quant existiam, ja que del existir se'n segueix l'obrar. Si nostres actes son dolents, aixó dependeix de nostra constitució; obra teva es aquesta: castigat, donchs, á tu mateix.» Y aixís es; perque, ¿qué podia fer jo pera tenir millor constitució originaria, ni qué he pogut ni puch fer pera rebre una Influència més favorable? «Tenim... dons diferents, segons la gracia que'ns es concedida,» ha dit Sant Pau. (2) Necessariament, segons aquests dons y'l medi que aquests dons han trobat pera desenrotllarse, es, per lo tant, com obra cada hu.

Heusaquí per qué de Schopenhauer pot dirse que *incidit in Scillam cupiens vitare Caribdim*, y per que'ls que s'esforsan en mantenir el dogma inventan mil subtilsas pera deseixirse de la consistent xarxa en que's troban presoners, empenyats en compaginar la condició de criatura que té l'home, no sols ab la llibertat (franch voler), sinó també ab la presciencia divina; y heusaquí també, per que'ls fanátichs devots de la deesa Rahó, pera justificar llur tonto orgull, enginyan teorias y més teorias encaminadas á probar qu'obran per franch voler; no per causas, sinó *perque si* (1), com si diguessim. Tot es inútil. La Veritat es incommovible y no hi há més que acceptarla tal com es. No està al servey dels prejudicis, sinó qu'ella ha de dominarho tot. ¿Os reca veure enderrocant el vell temple de vostra moral arcaica y acomodaticia? Examineu bé las runas, removeulas per tots indrets á la llum d'aqueixa Veritat qu'os cega, y ella os farà descubrir elements de prou solidesa ab que alzar el nou y esplendent santuari de la Moral natural, eterna y pura.

CLAUDI MAS Y JORNET.

(1) Schopenhauer: *La Vida, l'Amor y la Mort.*—VII.
—(2) Id. Id.—III.—(3) Id. Id.—II.—(4) Id. Id.—VII.—
(5) Id. Id.—II.

(1) Schopenhauer: *La Voluntat en la Naturalesa.*—
Remissió á la Ètica.
(2) Sant Pau: *Epíst. als Rom.* cap. XII v. 6.

MONTSENYENCA

Los ginebrons y las tauperas
van enfilantse al Matagalls,
y'l lliga-bosch y las falgueras
s'abracen per las valls.

Rodola'l tro per la montanya,
lo sol que surt sembla malalt,
y va teixint sos fils l'aranya
dessota d'un marjal.

La perdiganya esporuguida
s'amaga á dins dels ginestells,

y van surtint de l'herba humida
los reigs y'ls pinatells.

De Coll-Pregón ve la ventada
que va esbargint núvols y trons,
y enllá d'enllá cau la ruixada
que fa engroixir las fonts.

Aném, hermosa, á Puig Susquedas,
pujém, teixint nostres amors;
per cobricel tindré faixedas
y per catifas tindré flors.

J. NOVELLAS DE MOLINS.

FRANCISCO PI Y MARGALL

Estudi del medi ambient en que's mogué: Espanya; Catalunya. — Sas obras: *Las Nacionalidades*; *Estudios sobre la Edad Media*; *Reacción y Revolución*; *Las luchas en nuestros días*; *Historia de la pintura*; etc. Consideracions sobre cada una d'ellas. — Sa personalitat. — Pi y Margall y'l poble. — Conclusió.

IV

SAS OBRAS: «REACCIÓN Y REVOLUCIÓN»

La reacció es la guerra; la revolució es la pau. La reacció, embolcallada en son negre ambient, es la lluyta, la destrucció, la malaltia; la revolució, eternament jove y vital, es l'amor, es la construcció, es la cura-

ció de las llagas socials. Heusaquí la tesis de l'obra d'en Pi y Margall.

L'Home gira entorn seu l'esguart, y res hi veu; en son si hi troba la rahó, el pensament, l'univers tot; l'Home es sobirà. Sa sobirania es esplendorosa com el sol, y, més gran que'l mar, ni té limits ni hi há forsas que puguin oposárseli. La societat de que forma part no té altre fi que fer respectar la seva sobirania y la seva llibertat. Aquella, no es altra cosa que la expansió potenta de la seva personalitat; y aquesta consisteix en el fet d'estar la nostra voluntat determinada á la nostra inteligencia. Y l'embrutiment inculcat en la massa, l'atrofia de las facultats pensants dels pobles, la reacció brutal y encarniyada del estancament, al oposarse al desenrotllo de la inteligencia, coarta la llibertat y enfonza y desconeix la sobirania del individu, y per lo tant se declara en lluyta oberta ab la lley fatal que pesa sobre'ls pobles necessàriament. Aquesta lley es el progrés.

Els pobles evolucionan, y la seva evolució es vers á n'aquell; en la historia de la Humanitat poden comptarse'ls seus passos un á un; y si parcial ó localment la lley sembla sufrir solucions de continuïtat, en la massa del univers la veyem desenrotllarse exactament, portada en alas de la idea, que, fins perduda en las tenebras y ferida per la espasa, no deixa per aixó d'aixecar son vol potent, conservadora del esperit d'evolució, abandonant

las runas dels pobles pera corre en busca de la vida saltant del un al altre dels recons del món.

Aqueixa lley fatal obra, y obra constantment, fins haver atrapat el seu terme, que no es altre que la felicitat del individu y de la especie, y sa essencia es l'harmonia entre l'ordre y la llibertat. La reacció, enamorada del primer, ha cercat en el poder l'apoyo de sa existencia, y ha conculcat y conculca la lley y la sobirania del individu. El poder, partidari del ordre, ha vist en la llibertat, qu'ha portat la diversitat y la divergencia, el principi del desordre, y al fermarla ab cadenas, ha trencat l'harmonia entre l'ordre y la llibertat, y s'ha declarat en lluyta contra'l progrés. La reacció, sotraquejada fins en sos fonaments, va defensantse en sos últims baluards, combatuda per la lógica de la rahó individual. Excedintse'l poder en sas atribucions, purament delegadas, ha hagut de pendre per arma'l sofisma, y ha caygut en l'abím del circul viciós. Redactant sas lleys pera condemnar el delicté, y considerant el delicté com á conculcació de la lley, ell mateix ha condemnat, definintla, la primordial funció que s'ha abrogat. Y en el fons de la sobirania individual la protesta es latent; y en la historia dels fets, la revolució promoguda per la idea tracta de conquerir el restabliment de l'harmonia entre l'ordre y la llibertat, estat de pau y de joya que caracterisa la essencia de sa manera d'ésser.

La societat, desde'l moment qu'es societat, no ho es sinó á conseqüencia del pacte dels individus. Donchs del consentiment d'aquests deu derivar la existencia de la societat y del poder. Y com sia que la sobirania del individu es ilimitable, el poder deu anarse reduhint á la menor expressió possible, y en la lógica de la preferencia, deu tenirla la república sobre la monarquia, la república federativa sobre la unitaria, la federativa per categorias sobre la per provincias, la supressió de tot poder sobre la existencia de la més petita fracció d'ell.

La reacció, apoyada en el poder, no fa sinó oposarse á la lley fatal del progrés y á la pau de la revolució, que destrueix totas las convencions socials; y d'aquí que son regnat sia de lluyta y'l seu trono s'enfonzi en el terreny estovat per la sanch qu'ha de vesar pera sostenirse, y qu'ha arribat á mullar fins els mateixos brillants de las coronas.

Hipòcrita la reacció, ha volgut sostreure de la realitat las miradas dels individus, y armantse del dualisme mateix que rovellava sa arma, ha buscat en el cristianisme son apoy y ha tingut que lluytar per sostenirse encara.

Una volta més en Pi y Margall decideix combatre al gran monstre, y girant els ulls vers el cristianisme, analisa'ls seus defectes capdals. El cristianisme, ab tots sos sigles

d'existència, no ha complert la tasca que s'havia imposat. Las societats, trontollant sobre sos fonaments, cercan en ell la protecció que li demanen sas necessitats, y no la troban; y l'obra de Jesús-Crist, platoniana en teodicea, zenoniana en lo moral y esseniana—recordant la rassa de que deriva son autor—en lo que diu relació ab la fraternitat y'l comunisme, s'heu constreta per la potencia dels filosops, y en lluyta defensiva contra'ls progressos de la ciencia va reculant pas a pas, cedint el lloch a sos enemics, deixantse pendre sas plassas fortes, anémica pera resistir, conseqüent per la malaltia que porta en son si, aixó es, el dualisme que cova desde sa creació. El mal radica en lo més fons del sistema, y l'oferiment de l'altra vida en premi de las amarguras de la present, no sols no resol aquesta, sinó que justifica l'absolutisme y tots els mals que l'home sofreix, ja que, segons ella, no son sinó un bé que li ha de fer atrapar la benaventurança eterna.

En Pi y Margall penetra en el fons d'aquesta llaga, y al tocarla, fa estremir el cos malaltis que la sofreix; y s'aixeca en contra d'ell el baf de la persecució (1). Ab son esperit analítich de pensador profund, va examinant las pessas de la ossada de la Iglesia, quin cadavre, si bé ja sense carn, resta encara entre nosaltres bo y esperant que'ls sigles el pulverisin. No sols no acciona'l sér, sinó que la reminiscencia de sos actes no té aplicació práctica als problemas que conmueven a las societats. El poble demana pa y dignitat, y entre las masses excitadas no s'hi oviran els apóstols de la idea, qu'atemorissats, ans bé restan reclosos en llurs caus, enfonsats en sas catacumbas, senyal evident de sa mort, donchs al recaure en els principis de sa existencia y en sas primeras manifestacions, recordan als vells que devenen criaturas quan s'atansen a la mort, donant acatament al proverbí de que'ls extrems se tocan.

La filosofia pas a pas va empenyent a sos darrers baluards a la reacció pesanta; el geni al esclatar fa la llum al seu entorn; y las tenebras s'esvanixen; els pobles no poden sustreures a la llei de progrés y marxar vers el sol, y com el paganisme cedi'l lloch al cristianisme, aquest deu cedir-lo a son torn, y'l gran erro dels homes que'l sustentan es no donarse per satisfets havent omplert ja en la societat el buyt que'ls hi estava destinat, y pretendre perpetuar sa obra fentla eterna. Al considerar al cristianisme en son naixement com deslligat completament de tota altra etapa de la vida de la Humanitat, s'ha comés el gran erro, ja que las ideas no

son sinó las anellas d'una gran cadena, de las que cada una va lligada ab l'anterior y abraça a la que la segueix.

De son anàlisi passém a la síntesis general: la Iglesia está profundament ferida; la Iglesia ha mort. Sa revolució no va pas ésser completa; han cambiat els temps, y'ls mateixos mals que li donaren origen subsisteixen encara; fins els que confessan que dormen en son si la son de la fe, han fet armas contra d'ella, y ella no's defensa ja; morta d'esperit, sols resta entre nosaltres sa ossada. La sabia filosofia va donarli la matzina lenta qu'havia de matarla; y l'Home, aixecantse sobre'l pedestal de la rahó, ha ovirat nous horitzons y ha internat sa comprensió en las causas de totas las cosas. El pensament, dotat d'alas, massa temps en repós, ha aixecat el vol potent y ayrós y s'ha enlayrat a las regions del geni lliure, abandonant las cadenas en els baixos fondos de la cega vulgaritat velada pel misteri. L'Home, al trobarse sol, en l'alsaria del seu vol, s'ha contemplat a si mateix, ha escorcollat minuciosament els recons més íntims del seu sér, y ja sense la por de lo desconegut, ha somrigut desdeñosament devant de las abstraccions que sa memoria li recordava haver après allà baix. S'ha sentit del univers, y ensempe univers; lo finit ha tingut cabuda en la concepció de son propi sér, y lo infinit també com a concepció de son sér, manifestació de lo infinit; s'ha sentit més del món, y al descendir, després d'haverse banyat en la substancia única d'en Hegel, l'Amor ha nascut en son cor, ha vist en la Naturalesa sanchi com sa sanchi, y en la Humanitat infinitas reproduccions de sa propia personalitat. Y l'edifici de la revolució ha tingut forts fonaments en que apoyarse.

Y una volta més la reacció no es sinó la guerra, la lluyta contra la Humanitat al voler violentarla y sustréurela de la obediencia a la llei del progrés. Son mantell es de sanchi, y s'alimenta de monstruositats. Pera sostenirse, malmet tots els principis y prostituheix tots els drets baix el caràcter de condicionals que'ls hi otorga. Y enfront d'ella, escampant llum, contemplant ab el somris del despreci sas mans tacadas de sanchi, la revolució, l'amiga del home, té en son si, oferintlo al món sencer, l'amor a la Naturalesa tota, y la sava de progrés que a tots ha de nodrirnos y fernos forts.

Tal es la síntesis de la grandiosa obra d'en Pi y Margall. En sa concepció las ensenyansas s'hi succeheixen las unas a las altrás com els dias a las nits, continuament. Las grans visions filosóficas de la societat emanan del seu geni claras com sempre, com sempre precisas, com sempre sugestionant, no ab la forma sinó ab el fons de veritat qu'enclouhen. Son estil com sempre es punyent, enérgich, feridor, sens altre res-

(1) En un comens, els que no creyan, eran condemnats al foc pels que creyan. En temps d'en Pi, ó al plom ó a la presó. Avuy a la gana, en virtut d'una societat cooperativa-social de consúm que forman els que creuen. Tot evolucionat!

pecte que'l que guarda a la puritat de manifestació de sa consciència y a la persona opinant; tots els seus odis van dirigits contra la idea falsa; cirurgia escrupulosa, si talla un membre congrenat es tant per combatre'l mal com pera la salvació amorosa del pacient. Aixís, no s'atura davant de res que no vingui senyalat com a meta per la lògica y la concepció de sa rahó individual. No es passada encara la utilitat qu'enclouhen las ensenyansas de sas paraulas. Presentment, estant vigents encara'ls mals, sas fórmulas curativas tenen més que may aplicació. Voler fer al poble lliure sense voler donarli l'aliment necessari al seu intelet; embrutir-lo en la barbarie com fan els tribuns pseudo-demòcratas d'avuy en dia, pensant ferli atrapar el lliure exercici dels seus drets, es combatre la mateixa llibertat, ja que aquesta no es altra cosa que la voluntat determinada a la intel·ligència. Els revolucionaris, els demagogos actuals predicadors de la sobirania del poble, no son sinó'ls enemichs més grans de la revolució, qu'eliminan ab els drets de la massa'l dret del individu y de sa sobirania, que no admet trabas ni condicions. Y es ridicul que'l dret de la massa-societat, que no es més que la suma de drets individuals, elimini cada un d'aquests drets, com si un sér qu'eliminés tots sos membres pogués subsistir. La revolució portada a fet baix la bandera de la unitat, es la paradoxa més incohcient llensada al món pera la perdició dels pobles y l'esclavatje dels individus.

Més que may bategan ara'ls mals consignats en *Reacción y Revolución*, y més que may sas ensenyansas poden ésser útils:

als de dalt, pera coneixe'l fonament de la linia de conducta que deuen seguir pera la salvació dels pobles; als de baix, per adquirir consciència de llurs drets y no abdicar de la personalitat y dignitat individual, ni davant dels deus de las religions, ni davant dels deus parcials, de las sectas que pretenen salvarlo aixecant altars é idols falsos al davant seu.

Com obra de pensador genial, l'obra d'en Pi y Margall no pot morir. La materia en ella tractada, la tesis, el fons de l'obra, no es pera Espanya d'interés passatjer, sinó general, constant, radicant en la essencia de son caràcter, y, com diu H. Taine en sos estudis sobre l'Art, quan la materia d'una obra es universal y està per dessobre de la moda y dels accidents passatjers de l'època, la moda y'ls accidents passen y l'obra s'universalisa perque permaneceix latent l'objecte qu'enclou. D'aquí que l'obra d'en Pi y Margall permanexerà, perque essent la reacció la incomprensió de la idea revolucionaria y la lluyta contra'l progrés (els estadants apropiats del territori espanyol), son interés passarà per dessobre dels accidents y de las lluytas de moment; y per dessobre d'ells llensaran els seus raigs de llum potents, las sabias ensenyansas y las no menys sabias conclusions d'en Pi y Margall.

EL MONASTIR

Voltats sos murs gegants d'espessos roures
qu'en el silenci esfullan un poema
nascut al pas del ayre que'ls abraça,
me guayto'l monastir cóm va esfumintse.

El sol bé hi ha passat per son cimbori,
inondantlo ab clarors vibrants de vida!...
Bé l'ha envoltat de cops la humida boyra,
quan baixa á n'ell per destrenar un somni!...
Bé prou l'ha escorcollat la nit calmosa,
quan passa ab son estol de llums menudas!...
Mes ell, solfu y mut, sols al poeta
ha deixat esbrinar els seus misteris.

L'herbey dalt de las randas bisantinas
me parla tristament de veus de clotja
que molt temps há, esbadiantse en la boscuria,
pausadament van ésser ofegadas
ab las remors d'embranchaments, fressosas.

Y'l plany quet d'un'orga'm sembla oirhi,
fugit també, com els ressons de clotja.
Y á dins, darrera'ls murs humits y foscos,
arregleradas ombras que s'aixecan
y avensan poch á poch, m'hi fantasiejo;
y allá en el fons sovint voldria veurehi
ressucitar als éssers que hi reposan
la pau eterna entre fredors de marbre...

Y'l monastir quiet, com un sarcófach
estotjador dels fets de tot un segle,
me va descapdellant els seus misteris;
y'l vaig trobant més sol quant més el guayto.
Y admiro'ls roures fermes y centenaris
qu'esgranan poch á poch el seu poema
nascut al pas del ayre que'ls abraça;
y com un foll, sobre mon pit estrenyo
als tronchs fidels, darrers amichs que restan
al monastir solfu que va esfumintse...

FRANCESC ARMENGOL Y DURAN.

ECO Y COPROLALICHS

AL DOCTOR AZCARRETA.

Es innat en l'home l'afany d'adquisició de la veritat. Devant dels infinits y variadíssims fenòmens que la natura'ns ofereix, nostra pensa no resta parada, al contrari, s desvetlla, trevalla ab fe, hiperfunciona si sa interpretació li es difícil, y avuy un pas y demà un altre, caminant sens treva, poch á poch va integrantse la magna y hermosa conquesta de la Ciència. Heusaquí, estimat amich, per qué jo possehesch ara sobrrers documents científichs ab que reconstruhir, pessa per pessa, un notable procés fisio-psicològich que'ns toca de dret com á metjes y com á devots del credo catalanista.

Nostra Academia, l'Academia y Laboratori de Ciencias Médicas de Catalunya, va acordar fa poch, á proposta del distingit company y amich en Joseph M.ª Roca, demanar al Comité central d'organització del proxím Congrés Internacional de Medecina que s'ha de celebrar á Madrid l'any que ve, que la llengua catalana fos reconeguda com oficial al costat de la castellana y las estrangeras que de fet disfrutan ja d'aytal preeminencia. A vos, president de nostra associació, correspongué aquesta tasca, y de vostras mans n'eixí un document model, que tots aclamarem ab entussiasme, fent la petició ab bons fonaments y serias rahons, posant á contribució nostre passat y nostre present, ab cortesia y dignitat reclamant pera la parla de nostres grans avis un dret qu'enalteix y aixeca á qui'l demana y á qui'l concedeix. Era nostre missatge'l símbol de la forsa de nostra rassa, de sa immortalitat, de sa jamay decandida vitalitat.

La resposta ha sigut negativa. Ja'ns ho pensavam, y la nova no'ns podia sorprendre. Coneixém de temps, per dissort nostra, la psicologia de la gent del centre; y la seva incontinència parlamentaria y'l seu cristallisat rutinariisme no poden dar altre fruyt que lo absurd, lo contranatura, lo teratològich; las

ideas serias, de finalitat veritable, creadoras de quelcóm útil, no nian en llurs cervells evolucionables. El comité vos ha contestat (ab molts modos, s'ha de reconeixe) que nostra aspiració no era viable, que no *habia lugar*, y en fi, que la votació'ns havia sigut contraria. A dir veritat, tot aixó l'Academia ja ho sabia... avans de que succehis.

Mes el fet no acaba aquí. Darrera de lo oficial vingué lo oficiós, y *cátate* que dos colegas d'allí, rublerts d'ufana é indignació, hiperpirètics y delirants, vos insultan y'ns insultan *por el procaz proceder de esos catalanistas*, ab paraulas y conceptes que no'ls hi vuy fer el deshonor de repetir.

Ara bé: ¿creyéu, per ventura, y ha cregut algùn bon company, que llur malparlar de nosaltres y de nostres enlayrats ideals, es l'obra del odi, de la malvolensa atávica en que'ns tenen, exacerbada d'ensà que nostre redressament va anorreant llur privilegi d'amos y senyors de casa nostra? De cap manera. Aquells dos senyors son irresponsables, están malalts: pateixen *eco y coprolalia*. De segur qu'ells ho creuhen de bona fe qu'es la noble y patriòtica indignació lo que'ls inflama y'ls hi fa espurnejar la ploma *que el delgado papel rasga*; mes están errats. Es el cas de sempre, la inconsciencia de lo morbós, de lo frenopatològich.

Permeteume, eminent amich, qu'en quatre mots indiqui la essencialitat morbosa de la estranya malaltia que'ls hi diagnosticó. Cal ferho aixís perque la historia no vagi malmenada y á n'ells, els pobres malalts, no se'ls confongui tenintlos per mals companys de carrera, mal educats, mal parlats, impulsius, encarrilats, etc., etc.: calificatius denigrants qu'están ben lluny de mereixe.

En el gran desvetllament modern de la neuropatologia s'han esclarit una munió de fets que, ó eran mirats com inexcusables, ó's tenian per insignificants ó vulgars, indignes de l'atenció científica. Exemple palmarí n'es la *malaltia dels tichs*, anomenada també d'en Gil de la Tourette, en honor d'aquest metje de cap d'ala que tan brillantment l'ha descrita. En ella s'hi presentan, entre altres, dos signes ó manifestacions molt característichs: la *ecolalia* y la *coprolalia*, consistents, en la primera, en que'l malalt repeteix sempre ó casi sempre'l final de las frases

qu'ell pronuncia, ó que diu son interlocutor, ó que sent á dir á la seva vora; en el cas según, els pobres malalts intercalan en llurs oracions, ó diuen aïsladament renechs, insults, paraulas obscenas y baixas, sobre tot d'ordre fecal, moguts per un irresistible impuls que ni amenassas, reny's ó prechs lo gran contenir; sigui quin sigui l'estament del malalt, sa conversa està prenyada d'interjeccions d'aquesta mena.

La ecolalia y la coprolalia son dos sintomas que pregonan arreu la malaltia; son estigmas escandalosos que pesan com llosa de plom sobre'ls infelissos neuropàtics: d'aquí la senzillesa y facilitat del diagnòstich de ticosos en aquells que presenten abdós signes.

Apliquém ara la noció científica á nostres cas. Dos *entes* desconeguts á qui no hem ofés ni'ns hem dirigit, las emprenden ab cartas y articles, rabiosament, *flogòticament*, contra l'Academia, á qui tractan de *ignorada por sus trabajos científicos, pero hoy conocida por su espíritu sectario*, etc.; contra vos, dihent-vos qu'escribiu pèssimament; contra la llengua catalana, qu'anomenan dialecte y volen arreconar, concedintli sols el dret d'ésser parlada *pera estar per casa*; contra'l sant Catalanisme, en fi, demanant al govern qu'ab dura má, fent sanch ab la tralla si es precis, reprimeixi tota idea regionalista, tota manifestació de vida periférica.

Que tot aquest enfilall de desvergonyiments verinosos fereix, enerva y fa mala sanch, es cert si ho considerém en la impressió primera, passionalment; mes, asserenat l'esperit y jutjat el fet ab la fredor de la ciencia, nostra companya fidel que no traheix, sols s'hi troba lo morbós, la malaltia, la tara del nervosisme, engendrador d'un desgraciat estat patològich que sovint es incurable. Pobres infelissos! En ells l'hipnotisme, la sugestió ó l'aïslament cap efecte salvador poden lluhirhi; la presa es ferma y l'estigma no s'esborra.

Perque que's tracta aquí de dos cassos d'eco y coprolalia de gran desenrotllo, es innegable. ¿Es possible, sinó, que dos metjes, homes de carrera, educats y cultes, saturats del ample ambient de societat qu'es propi de nostre art, imbuïts per tant dels drets y respectes individuals y colectius que tots tenim

y'ns devém, aixis com del esperit progressiu y de llibertat que tant caracterisa nostra carrera, *per se* democrática en son més aixecat y veritable sentit, *per se* evolutiva, emprendora y conqueridora d'un més enllà etern que la engrandeixi y fassi justa; es possible, dich, que dos homes sensats, d'aytals condicions, que son per forza las generals, cayguin en el més infestat femer de la cangrena, de pestilent fermentació, qu'altra cosa no son llurs provocacions, estant en el goig de la plena salut intelectual? Nego en absolut la suposició: aixó significaria l'endorrocament de las inviolables lleys científicas. La magnitud del insult, de la infamia, implica la existencia d'un procés psico-patològich. Els insulta, y's mereix ab rahó'l dictat d'ignorant, qui'ls tingui per responsables y conscients. Jo'ls defenso y per ells *rompo millanzas*, en nom de la ciencia y la caritat.

Son ecolàlichs perque com fonògrafs, al modo de placas sensibilizadas é impresionadas, repeteixen mecànicament y sense capirho lo que senten á dir en el medi infestat en que viuen, ple de rancunias y mala voluntat envèrs nostras aspiracions autonómicas reivindicadoras de nostra personalitat; son tornaveus metàlichs, automàtics, de las paraulas y conceptes que á tot moment senten á son entorn. Son coprolàlichs, perque entre frase y frase, que per la ecolalia van dihent cullida de boca d'altri, hi intercalan insults grollers, impropis d'homes cultes, vocables que tufejan á *escatol, indol, fenol*, etc. (components dels excrements humans), y conceptes desprovehits de congruència y de sentit. Qui aixis parla es un *ticós*, un desventurat fortament tarat de la pensa; es un neuropàtic, un inconscient. Planyeu-lo, no'l vitupeu. Quixots moderns, de noblesa malaltissa y degenerada, sense consciencia de llurs actes que'l procés morbós els hi ha anorreat, ¿qui es el desanimat que vulgui maltractarlos? ¿Podém, sense vergonya, retornar als malehits temps de l'ignorancia crudel en que al boig, al malhaurat morbós del intel·lecte, se'l tractava ab cástichs, á bastonadas, com á sér vil y despreciable? May, may.

En aquell separatisme que'ns suposan, han de trobarhi ara, per virtut de nostra ciencia, un devassall de filantropia. Lluny de despreciarlos y flagellarlos ab menyspreu, nosal-

tres els estudiem, ens ocupem ab amor de llurs xacras psicológicas; y al trobarlos en malaltits de las facultats més altas del home, una gran llástima'ns cornúa y al cel clamem per la curació de llurs deplorables mals. Propaguem arreu la infausta nova, toquem el sentiment, sempre despert, de tots els catalans, pera que, ohint els dicrats de la ciencia, serena y augusta, compadeixin de tot cor á nostres pobres germans *centrifugos*, de qui lo patológich s'ha ensenyorit portantlos á uns extrems de que son verament irresponsables. No miréu en ells al enemich crudel, irreconciliable, vomitant toxinas ultraverinosas; aixó es lo aparent, lo extern, lo superficial, lo que hi veu el vulgo. La ciencia ho veu d'altre modo: mireulos com á malalts, com á desheretats de la pensa, com á desgraciats psicópatas. Son cassos patológichs ben mereixedors de consols y tractament.

Oh gran Naturalesa, sempre inagotable, varia é infinita, qu'ets admirable!

JOSEPH TARRUELLA.

EL DEU INCREDUL

I

Las legions arrengreradas cubreixen la plana. Devant la porta pretoriana del campament, disposat á la moda epirota, els soldats s'han extés en ordre perfecte de batalla; els manipul d'infanteria y las turmas de cavalleria, correctament disposadas en quadro, constituheixen las cohorts, y la reunió d'aquestas forma las legions.

Devant de cada grupo'ls subdecurions y decurions, els subcenturions, centurions, tribuns y generals vetllan ansiosos desde'l mati perque l'ordre no s'interrompi; la matemática regularitat en qu'están agrupats els legionaris sols'es trencada pels portadors de l'àliga de cada legió y de la vexhila de cada cohort, y entre mitj, pels signifers de las diferentes classes, imaginaris y draconaris. Ademés, de tant en tant se veuen els buccinators, tubicins y cornicens ab sas trompetas de formas variadas, totas extranyas.

Els soldats hastats están ja fadigats de sostenir la llansa; els sentats s'apoyan sobre'ls escuts; els legionaris, á cavall, tenen prou feyna á refrenar las bestias; una ansietat

igual se pinta en totas las caras. Per fi, quan de las portas de la ciutat surt una polsaguera blanca, els buccinators, tubicins y cornicens, buydant la bufera de sos pulmons vigorosos en els instruments recargolats, anuncian l'arribada del Emperador august, que fa á las tropas l'honor de revisarlas en persona.

Quan la comitiva arriba á la primera fila de soldats, se veu al August, encara jove, tenint al César al costat y rodejat dels decurions del Palau, del prefecte del Pretori, dels generals, dels llegats, del llegat protector y del qüestor de cada legió, dels embaixadors dels pobles aliats y fins dels fisichs y filososps del Palau, quinas barbas blancas fan extranya figura.

Comensa la revisió pels triaris, l'Emperador mateix els parla, s'atura molt sovint, té una paraula encoratjadora pera cada jove y una frase benevolent per cada vetera, y de tant en tant crida als soldats per son propi nom, cosa que'ls afalaga extraordinariament y que s'obté fent anar un llegat que sab els noms de tots al costat del Emperador; aquest pregunta quinas queixas tenen, quinas recompensas desitjan, y després de sentirlos els fa donar pel qüestor quantitats en diner segons sos mérits, ó indica ascensos al general.

Al arribar al segón grupo, dels roraris, soldats generalment més joves, y per lo tant més ambiciosos, escolta peticions extranyas, més cap el sorprén tant com la d'un hastat, que l'atráu per sa cara ferma y simpática, per la curva dominadora del seu nas y per la correcció y netedat de sos vestits y de sas armas.

—¿Cóm te dius?

—Magnus.

—¿D'ahont ets?

—Soch romá y ciudadá romá.

—¿Desitjas alguna cosa?... ¿Creus mereixes monedas?...—

Llavors el centurió de la cohort creu dever intervindre pera fer l'elogi del legionari.

—Que la vostra divinitat me perdoni...—

Y diu el valor de Magnus devant del enemich, sas fetas á la guerra germánica y la mort d'un capdill enemich; en fi, es el millor soldat de la legió y el més estimat de sos companys y de sos superiors.

—¿Vols un ascens, donchs?— reprén l'Emperador.—¿Qué vols ésser?

—General— respón Magnus sense cap vacilació, mirant fit á fit al senyor del Imperi.

Al sentir això l'Emperador se queda pensatiu algùn temps; se li acosta'l César desaconsellantli l'ascens; timidament li fan remarcar els generals; se pintá la espectació en las fesomías d'aquests, y una impaciencia reprimida en las dels impassibles soldats.

—Qu'ho sigui. Quan tan fermament ho vol, senyal que n'es digne.

—Senyor...

—Ves á la tenda pretoriana... General, li deixarás una cota teva y un bon cavall... Torna vestit, que veurém cóm te va.—

Segui la revista. Al tornar el nou general, el més jove del Imperi, s'ajuntá al grupo; manejant el cavall com si tota la vida hi hagués estat assobre, passava devant dels accensis, que no podian presentar las armas, ja que no'n portavan, y devant dels aliats; devant dels berbers y dels númidas torrats, cavallers en bestias infrenadas; dels siris y persas hipotoxotas, dels funditors mallorquins, y tots, més qu'al Emperador, admiravan al jove general, al qui una honra tan sobtada no pertorbava gens.

Acabada la revista van desferse las filas de soldats, que's van dividir en dos camps pera executar una decursió en que demostrar una habilitat extraordinaria en manejar las armas y'ls cavalls, una gran coneixensa de las lleys de la guerra y una resistència perfecta á la fatiga.

Per fi, la comitiva imperial se'n torná á la ciutat quan el sol se'n anava á la posta; els soldats la despediren picant ab las armas sobre'ls escuts y ab els escuts sobre'ls genolls; quan la porta de la ciutat anava á engolir el grupo, se'n va separar un cavaller, y refrenant el cavall se va tombar y va fer un signe de despedida.

Llavors els picaments de mans, els crits d'alegria y'ls cops de las armas sobre'ls escuts van repetir-se; aquell inmens entusiasme de tot un exércit, traduhintse en vibracions metálicas, va semblar un baf, una alé poderosa, vinguda de baix, qu'enlayrés més y més al ambiciós Magnus, el més jove dels

generals del Imperi, qu'entre un núvol de pols se perdia sota las ombas de la porta.

II

Ben á temps va comprendre Magnus que la mateixa voluntat del dèspota, que li donava aquell càrrech envejat de tothóm, l'en podia despossehir, y convertirlo altra volta en un legionari qualsevol.

Va demanar el trasllat al exércit de la Dacia, qu'estava en lluyta á la frontera, y l'Emperador, desitjós de donarse rahó als ulls dels que desaprobavan aquell enlayrament tan sobtat, li va concedir perque demostrés á tothóm que's mereixia la corona de la victoria.

L'ambició donava al jove general una claudivencia extraordinaria. Entenent que necessitava la popularitat entre'ls inferiors pera justificar la seva condició entre'ls superiors, va procurar no fer sentir son poder als soldats; perque se'n adonessin de qu'havia sigut un d'ells, els pintá son nombrament com una victoria de la massa del exércit, generalment oblidada, y'ls conduhi á la batalla ab tal entusiasme, que va guanyar sempre, convertintse ademés en l'idol de la tropa. Se va atraure als vensuts dirigint personalment els saqueigs y fent ab ordre las expoliacions; els nous súbdits del Imperi quedavan molt menys esquilmats, las ganancias repartidas ab equitat entre'ls legionaris, y'l seu tresor particular y'l del Imperi fabulosament augmentats.

La Cosa Pública podia estar ben contenta. Els sextercis plovián de la Dacia á raig fet, las fronteras s'aixamplavan, y no's sentia parlar de cap descontent dels soldats, de cap rebelió dels sotmesos.

Magnus va tornar á la Metròpoli é hi va entrar ab els tan desitjats honors del triomf, que'l Senat no havia pogut negarli; hi va entrar boy espantant al Emperador, enlluernant y seduhint al poble, fent cruixir las parets del Erari al pes del or qu'hi abocava, y portant als dacis vensuts á dalt de carros, en lloch de ferlos anar á peu y lligats ab cadenas.

Al poch temps, l'Emperador, cada dia més faltat de salut, va morir; deyan alguns si de la gran alegria que va rebre'l dia de l'arri-

bada de son antich protegit. El dol del Palau va ésser inmens; sobre tot el Cèsar, son successor, no's sabia avenir d'aquella perdua.

Abocant son dolor en dolls de llàgrimes, s'estava en el Tepidarium, a punt d'entrar en el bany, quan se va aixecar la cortina y va entrar Magnus dihent:

—Cèsar... vull ser Emperador.—

—No t'exaltis y escoltam. Tots els soldats estan per mi, el poble m'estima y'l Senat me tem... Del mateix mal ha mort l'Emperador... Soch l'home més rich del Imperi y'l que més l'ha enriquit. Si no vull el trono de Roma, els dadis m'esperan pera fermen un a la seva terra... Calla't dich, y escoltam... Tinch recursos pera sostenir la guerra durant un segle, pera desmembrar l'Imperi arrencantli deu provincies... pera matarte aqui mateix si convé; mira, y no porto cap arma... Pensa bé que no dich cap mentida. Tu, si vols, continuarás essent Cèsar; comprén qu'aixó es molt cómodo, y tria... Els soldats s'esperan a fora: ¿qué'ls hi haig de respondre? ¿que soch Emperador, ó no?—

El Cèsar va apartarlo de la porta, y retenir-se las vestiduras, que li queyan, ab una mà, sorti a fora agitant l'altra y cridant:

—Gloria al més gran dels Emperadors, a Magnus Divi!—

Y girantse al despota nou:

—En passant, fes venir las esclavas si't plau... Imperator.—

III

L'Emperador s'aburreix. El gran Magnus ha satisfet massa depressa sas ambicions pera que pugui estar content. Ajegut al llit en desordre, está tan trist, qu'inspira interés al decurió de servey.

—Senyor, permeteu... esteu molt capficat... ¿qué teniu?

—Remembro'l passat. Sols fa cinch anys qu'era un senzill soldat, un jove rorari, pasta pera fer un miserable y pasta pera fer un general; vaig surtir un general, vaig pacificar la Dacia y vaig tornarne triomfant; l'Emperador va espantarse del meu poder, y tant me va témer, que va morirne; s'equivocà, jo me l'estimava de tot cor, li tenia un agraïment inmens, ell m'havia enlayrat... ¿per qué havia

jo de soterrarlo? Avuy soch August, tothom m'estima... Per aixó m'agrada que'l Cèsar conspiri; a tot arreu troba un refús absolut; el Senat me temia, y ara comprén que soch el puntal del Imperi; l'exércit m'adora, he acontentat al poble y als patricis, als aliats y als vensuts, y m'ho retornan ab amor. Quan sápigas que'l meu successor s'hagi cansat de la inanitat dels seus esforços, li enviaré un cirurgiá hábil perque li talli delicadament las venas dins d'un bany tebi perfumat de rosa... He conseguit tot lo qu'he desitjat.

—¿Donchs qué voleu?

—¿Qué vull?... Vull ésser Deu... Donam l'Ovidi.

—¿Quin?

—Las *Metamorfosis*.—

Han passat alguns dias, y la cara del Emperador no s'alegra.

Un altre demati, el mateix decurió li doná compte de las noticias rebudas.

—¿Y qué més?

—El Cèsar es mort, s'ha fet escanyar al bany per un esclau etiop.

—Llibereulo... M'ha estalviat el cirurgiá.

—Ha arribat un correu de las Galias.

—¿De Massalia?

—No, de Lutecia... La pau es absoluta y las cullitas magnificas; tres capdills més han depositat las armas.

—Els enviarás el dret de ciutadania.

—Ademés, s'ha sapigut qu'en sis ó set violetas al entorn de Lutecia os adoran com a Deu.

—¿Qué?

—Per ells ja esteu en plena fábula; os veneran com a divinitat justiciera y benéfica, com a protector de las riquesas, com a Deu-llar.

—Aixó ho heu combinat ab el procónsul de las Galias... Aquestas cosas a mi no m'afalagan, ni m'agradan.

—Senyor... ¿no'm creyéu? Aquí teniu el missatge; veyeu si hi há temps de que'l procónsul hagi sapigut vostre desitj...

—Es veritat... perdonam... Estich content, ara si qu'he satisfet totas mas ambicions; els meus antecessors han enriquit l'Olimp ab Deus d'altras terras, han portat d'Emesa la Pedra Heliogábala, del Egipte la lluminosa Isis, de Cartago l'Astarté fenicia... Jo hi po-

saré un Deu autocton... Estich content, encunyaré medallas en recordansa d'aquest fet, y las enviaré á carretadas á las provincias galas... ¿Qué tens ara?... Reprimeixes un somris irónich. Parla, ja sabs que m'agrada la sinceritat.

—Perdonéu... mes jo crech que l'adoració d'alguns barbres ignorants no es prou pera convertirvos en Deu.

—Ah, ¿aixó no comprens? No hi há com haver arribat al Pantheon pera saberlas aquestas cosas... Mira: tots els Deus els han inventat els homes; quan els inventan els soldats resultan guerrers; quan els idean homes virils, resultan deesas hermosas; quan las donas, joves vigorosos; si se'ls empenyan els aymadors del vi, surten borratxos; y aixis tenim Deus bons y dolents, justiciers y crudels, lübrichs y honests... Jo estich content porque m'han adornat ab la bondat y la justicia.—

VÍCTOR OLIVA.

REVISTA DE REVISTAS

El *Mercure de France* (febrer) conté'ls treballs següents: *La Religión de Shakespeare*, per Albert Delacour, notable estudi, ple d'erudició y d'enginy; *Pour une critique de la Modernité*, de F. Nietzsche (trad. de H. Albert), estudi en el quin el genial y extravagant filosof alemany las emprén contra Kant, Schopenhauer y sobre tot Wagner; *Pamphile ou l'être voluptueux*, deliciosa novela d'en Richard Cantinelli; *Temples*, poesias d'en Gaston Danville; *Kropotkine*, per Marcel Collière; *La lutte pour le bien public en Hongrie*, per Raoul Chélaré; *A la Primevere* poesia, per Marie Duguet; *Siegfried*, estudi d'en Jean Marnold, que sembla haver llegit las obras teóricas de Wagner y de Lichtemberger, però que al afirmar que «després de Wagner com avans d'ell, la associació de la paraula y del so resta fingida, ilusoria; el contacte, superficial», y que «avuy com ahir la música es el fi real, l'única rahó de l'obra lirica», demostra no estar conforme ab ellas; *Un coco de génie* (continuació), per Louis Dumur. En la corresponent *Revue du mois* dedica á nostra revista conceptes falaguers que li agramim.

La Grande Revue, dirigida per en Fernand Labori, publica treballs d'en Georges Picquart, Jean Psichari, De Morsier; una delicada noveleta d'en Giuseppe Giacosa, titulada *Un menuet*, y á més, articles de De Mages, Bouglé, Tiersot, Cornut, Hoche y Arène. *La Grande Revue* mereix ésser considerada com

una de las més notables revistas que's publican.

La Rassegna Internazionale (1 de janer) de Roma conté, entre altres treballs, poesias y articles d'en De Bosis, del notable novelista Luigi Capuana, d'en Zúccoli, etc. Publica també un estudi d'en Sem Benelli (*Scene di vita antica e moderna*) en la que's demostra la importancia del teatre y sa influencia en la societat, ja qu'en aquell s'hi troban, com diu molt encertadament l'articulista, «las més variadas representacions de vida, de virtut y de vici, d'honradesa y de culpa» «Vers l'autor modern—afegeix—que mostra la humanitat en tots sos aspectes, se dirigeixen tots els ulls». A continuació en Sem Benelli fa una comparansa entre'ls dos dramas estrenats darrerament á Italia, *Sperduti nel buio* d'en Bracco y *Socrate* d'en Bovio. L'article es interessant per la cultura que revela per part de son autor. També es digne d'ésser llegit l'article que's titula *A proposito dei «Maestri Cantori di Norimberga»*, d'en Sacerdoti, aconsellant als joves músichs italians qu'estudihin á fons l'obra d'en Ricart Wagner. En el mateix número s'hi llegeix la traducció d'un capítul de la novela *Jesus* del rus Nahor, per D. Ciampoli. Segueixen una *Cronaca francese* d'en Remy de Gourmont y una *Cronaca spagnuola* de la senyora Pardo Bazán.

El número de 15 de janer de la mateixa revista publica treballs d'en Lodi, d'en A. De Gubernatis, d'en De Frensi, d'en Quintieri; un *Colloquio* ab el poeta catalá Francesch Matheu, per José León Pagano, y una ressenya dels *Uomini e fatti della vita italiana*, quina primera part (*Morale*) dona ocasió á son autor, Luciano Zúccoli, de fuhetejar enérgicament la hipòcrita y anti-artística reacció qu'en nom d'una moral carrinclona s'aixeca á Italia devant d'obras de tant de mérit com la *Francesca da Rimini* d'en D'Annunzio. En Zúccoli afirma que son país se troba dominat pel més ridícul puritanisme; puritanisme que pretén cubrir ab fullas la nuesa de las estatuas, fins las estatuas de Venus, de las Gracias ó de Diana, y ofegar tota tendencia artistica que no's subjecti á criteris migrants. L'article es una verdadera fuhetada pera'ls *cenobiti viziosi* que, lo mateix á Italia que á casa nostra, no perden ocasió pera mostrar sas manyas.

Els números de la *Revista Luliana* de janer y febrer, contenen notables estudis històrichs y filosòfichs relatius al Doctor Arcan-gelich, escrits per mossén Salvador Bové. M. Obrador y Bennassar. Fra Querubi de Carcagente, etc., continuant en el número de febrer la publicació del folletí de la revista, ó sia'l *Liber de Immaculata Beatissime Virginis Conceptione* del gran filosof mallorquí, traduhit al catalá per mossén Joan Avinyó. Al ocuparnós per primera vegada de

tan important revista, no podem menys de felicitar coralment al director y redactors de la mateixa pel bé que fan a la causa de la cultura catalana.

La Lectura de Madrid (janer), dedica la secció doctrinal al estudi del catalanisme. Hi exposan llurs opinions els senyors Silvela, Robert, Azcárate, Doménech y Montaner, Pella y Forgas, Sánchez Guerra y Maragall. Atesa la importància d'aquests articles, seran objecte d'un estudi especial per part d'un de nostres companys de redacció. *La Lectura* publica també treballs d'Edmond Claris, Bueno, Vera, Posada, Unamuno, etc.

Nuestro Tiempo de Madrid (janer), publica articles de Canals, Carracido; la continuació dels *Recuerdos de mi vida*, per S. Ramón y Cajal; un curiós article inèdit de Campoamor titulat *Sócrates*, y'l comensament d'un treball de Sánchez Pérez sobre la personalitat d'en Pi y Margall, llegintshi aixís mateix una monografia d'en Francisco Alcántara en la que's fa un estudi d'en Benlliure, monografia il·lustrada ab grabats que reproduïxen las obras més notables de dit escultor.

La Alhambra de Granada (15 janer) publica escullits articles y poesias de Gago, José L. Fernández, Ventura Traveset, Afán de Ribera y d'altres.

En el número de *Pel y Ploma* (Barcelona) corresponent a desembre del any passat, s'hi llegeixen articles y poesias de Rosselló, Apelles Mestres, Desdèu de Desert, Pompeu Fabra, etc. En la secció de grabats (que's la més notable) s'hi troban dibuixos y retrats d'en Ramón Casas, cartells de Hohenstein y Hassall, etc. Dit número de desembre es digne dels anteriors.

La Revue Hebdomadaire (Paris) en sos números de 4, 11 y 18 de janer y 1 de febrer, publica importants articles de Glinel, Dragomirof, Pascal, Neuburg, Batiffol, Romme y d'altres.

La Biblioteca Salvat (Madrid-Barcelona) ha comensat a publicar ab el títol de *Hojas Selectas* una revista que, per l'amenitat de sas diferents seccions y la varietat y bon gust de sos grabats, ve a resultar lo que's proposan sos autors: una verdadera revista pera tots. N'hem rebut els números corresponents a janer y febrer.

També hem rebut las revistes *Novy Kult* de Praga, *L'Européen* de Paris, *Euskalduna* de Bilbao, *Le Ménestrel* de Paris y altrás.

No hem de ficarnos en qüestions personals, ó qu'afecten a interessos personals: però desde'l moment que hi há qui las relaciona ab el Catalanisme, diguemhi la nostra.

Aquests dias sostenen una animada polèmica *La Renaixensa* y *La Veu de Catalunya*, a propòsit d'un comunicat estampat en las planas de la primera y qu'afecta a don Lluís Doménech y Montaner, Ninfa Egeria de la segona.

La Renaixensa, que, dit sia de pas, té anunciadas importants reformas en sa publicació, convida a *La Veu* ab l'abracada de germanor. En cambi *La Veu*, que segons diu ha passat molt temps perdonant agravis y brindant ab l'abracada de germanor a *La Renaixensa*, no obstant els atachs que d'aquesta rebia, se gira d'esquena precisament quan no's tracta de res que tinga relació ab el credo catalanista ni ab la conducta politica, sinó de quelcòm que sols interessa a un particular, y si res té que veure ab el públich es per un altre cantó.

Que don Lluís Doménech y Montaner té mal geni, tots ho sabiam bé prou: però que'l mal geni d'un individu, encara que aquest individu's digui don Lluís Doménech y Montaner, arribi a fer perdre l'orems a tota la redacció d'un periódich que's vanta d'ésser el portaveu de la opinió catalana, francament, ho trobem un xich massa fort.

Senyors de *La Veu*: la unió de tots els catalanistas vindrá, mal que a vostés els hi pesi. Els homes se gastan y las rabietas passen: las corrents socials no s'aturan may.

La festa que l'associació democrática catalanista «Catalunya y Avant» dedicá'l passat divendres a la notable escriptora donya Agnès Armengol de Badia, per sa iniciativa d'obrir una subscripció entre las donas catalanas pera dotar ab una bandera a la *Unió Catalanista*, resultá un acte solemne y trascendental. L'espaiós teatre de las Arts estava atapahit d'una gentada inmensa y variada, en el sentit de trobarshi representadas totas las classes socials. Ornat el local ab banderas catalanas, oferia un aspecte de tot punt simpàtic.

Ocupá la presidencia d'honor la poetisa obsequiada, tenint a sos costats l'aplech de senyoras y senyoretas qu'havien de pendre part en la festa. Després que la esmentada senyora hagué donat las mercés ab breus y afectuosas frases, se desenrotllá'l programa tal com estava anunciat, donantse a conèixe composicions en vers de las poetisas Massanés, Bell-lloch, Moncerdá, Palery Trullol, Agna de Valldaura, Penya d'Amer, Castells

de Descatllar, Riera y Batlle, etc., y treballs en prosa de las escriptoras Xuclá de Mauricio, Josefa Llanas, Carme Valls y otras, que llegiren part sas respectivas autoras y part las senyoretas Cester, Roig, Tort, Raventós, Farré, Balmas, Turull Antó, y Dachs.

En la part musical, además de varias canciones populares conegudas, se'n estrenaren d'originals de donya Narcisa Freixas, del malaguanyat Ramón Villegas y altres, executantlas la senyora Wehrle y las senyoretas Cardona, Figueroa, Farga y las germanas Luque.

Per fi donya Agnès Armengol llegí un inspirat parlament de gracias, escrit en armoniosos y robustos versos, que promogué gran entusiasme.

Quedá closa tan brillant festa ab el cant de *Els Segadors*, qu'entoná tot el públich de peu dret, donantse al final entusiasmats viscas á Catalunya y á la *Unió Catalanista*.

El passat diumenge tingué lloch la inaugural de la secció de propaganda de l'associació democrática catalanista de la Barceloneta «Lo Trángul», celebrantse una lluhida vetllada en la que llegiren poesias patrióticas els senyors Cornet, Cervera y Veleta y Gasull, anant els discursos de propaganda á càrrech dels senyors Capdevila, Barceló, Muntañola (Antoni), Cardelús, Martínez y Serriñá y Folch y Capdevila. Resumí'l president de l'associació don Manel Miquel, essent molt aplaudit per la nombrosa concurrència, lo mateix que'ls altres oradors.

Acabá l'acte cantantse nostre himne *Els Segadors*.

La festa que, pera commemorar l'aniversari de sa fundació, celebrá la «Joventut Catalanista» de Sabadell, revesti gran importancia, haventhi llegit treballs y perorat els senyors Marlet, Trias, Armengol y Joan Roca, de Sabadell; Mallofré, Folch y Capdevila, Busquets y Punset y Brichs, de Barcelona. Tots foren molt aplaudits, sobre tot el vocal de la Junta Permanent de la *Unió Catalanista* don Joseph Mallofré.

El dia 29 del passat janer va verificarse en el teatre de Novetats el concert dirigit per nostre estimat amic en Antoni Ribera, qui obtingué un gran éxit en tot el programa, essent objecte de repetidas ovacions. Degut á ocupacions peremptorias, no ha sigut possible á nostre redactor musical parlarne en aquest número ab la extensió que's mereixen las obras estrenadas, reservantse ferho en la próxima setmana.

lunya» pera pagar las penyoras imposadas á don Joan Mòn y Bascós, quedá tancada avans d'ahir, fent ja molts dias que s'havia reunit ab excés la cantitat necessaria. Com no dubtavan, el poble ha donat ab aquesta suscripció una proba d'enlayrats sentiments de justicia.

En nostre anterior número no poguerem, per excés d'original, dar compte d'haverse celebrat, entre altres actes importants, la festa inaugural de l'«Agrupació de Propaganda Catalanista» d'aquesta ciutat, en qual festa hi prengueren part els senyors Ribas, Soronellas, Vallverdú, Verdú, Farriols, Marsans, Casanovas, Simón, Roig, Balmes y Tobella, resumint els discursos el senyor Mallofré en representació de la Junta Permanent de la *Unió Catalanista*; com tampoch ens vagá'l poder informar á nostres lectors de la sessió que pera inaugurar las tascas del present curs celebrá l'Agrupació escolar catalanista «Ramón Llull», sessió que fou presidida per en Joseph M.ª Roca y'ls senyors Martí y Juliá y Xuclá Mauricio, y en la que, després de la Memoria del secretari sortint senyor Folch y Capdevila, fou llegit pel senyor Algarra y Postius, president de l'Agrupació, un magnífich discurs sobre «El terme mitj en el pensament catalá y en el Catalanisme.» A continuació parlaren els senyors Xuclá Mauricio y Martí y Juliá, y resumí'l senyor Roca.

D'altres actes no menys importants y de carácter catalanista, celebrats per diferentes entitats, deixarem de dar compte, suposantne ja informats á nostres lectors per la premsa diaria y no dubtant que's fan càrrech de qu'es molt major nostre bon desitj y entusiasme que l'espai de que podém disposar dintre d'un periódich setmanal com el nostre.

El periódich *Catalunya Artística* ha obert la serie de *Petits concursos* que's proposa celebrar durant el present any. En el primer s'ofereixen 50 pessetas al autor dels tres millors dibuixos de paisatge, ornamentació y figura. El plas d'admissió dels treballs finirá'l dia 22 de febrer. El jurat calificador está compost pels senyors Urgell, Mestres, Graner, Casas y Ayné Rabell, devent endressarse a aquest ultim tots els treballs.

Publicacions rebudas:

La vetlla dels Pastors, cansó XIX del «Cançoner Popular»; lletra y música, ab un bonich dibuix alegórich y las acostumadas notas folk-lóricas. Preu, 10 céntims.

«Cansons catalanas» de Narcisa Freixas. Cansó XII: *Lo Pelegrinet*, lletra d'Eveli Doria. Preu, 3 rals.

Los Segadors. Hem rebut una reproducció fotogràfica del grupo esculptórich d'aquest

La suscripció qu'obrí la «Lliga de Cata-

titul, original de don Román A. de Clauso-
lles y que porta'l lema «Visca Catalunya»
Aquest grupo será exposat á Ca'n Parés y
se'n treuran reproduccions en diversos ta-
manys, pera posarlas á la venda.

Poesias de Amadeu Doria y Gasull. Hem
rebut un exemplar d'aquest aplech de poe-
sias, ab las que ni per miracle hi tenen res
que veure la moral y'l bon gust, per més que
no se las hi pot negar certa gracia *sui géne-
ris*. L'autor hi té la mà trencada en aixó dels
versos, y sa imaginació es feconda en acu-
dits... pornogràfichs. En aquest sentit el fe-
licitém. L'obra's ven á 1 pesseta l'exemplar.

En vista del interés qu'ha despertat en el
públic l'estudi que sobre en Pi y Margall ve

publicant en aquestas planas nostre company
Pujulá y Vallés, y considerant qu'es un acte
d'educació social la divulgació de las doctri-
nas del gran autonomista, honor de Catalu-
nya, hem resolt ferne una nombrosa edició
per separat, de caràcter popular y per tant lo
més econòmica possible, que formant part
de la «Biblioteca JOVENTUT», veurá la llum
dintre de pocas setmanas.

Als catalanistas, als federals de nostra ter-
ra, á tots els bons catalans creyém sabrá
grat aquesta publicació.

Preguéem als corresponsals que fassin els
encàrrechs dintre la brevetat possible, á fi de
poder servir á tothom com es degut.

Fidel Giró, impressor. — Carrer Valencia, 311.

NOSTRE FOLLETI

Ab el present número repartim el darrer plech del drama d'Adrià Gual

L'EMIGRANT

que tan bona acullida ha tingut entre nostres lectors y'l públic en general. Inmediatament
publicarém la cuberta, dibuixada per en Pujol y Brull, á fi de que tant nostres habituals
lectors com las demás personas que desitjin l'obra enquadernada, puguin adquirirla. Als que
presentin en aquesta Administració tots els plechs en bon estat, juntament ab la cuberta,
se'ls hi enquadernará'l tomo en rústica mitjansant la quantitat de 20 CÉNTIMS DE PESSETA.
L'obra enquadernada's posará á la venda la setmana entrant, al preu de PESSETAS 2'50.

Conforme anunciarem en nostre Prospecte pera'l present any, dintre de dugas setmanas
comensarém á publicar en nostre folletí un aplech de poesias del eminent Apeles Mestres,
que durá per titul

CROQUIS CIUTADANS

ben segurs de que aquesta publicació plaurá á nostres lectors y farà honor á la Biblioteca
de JOVENTUT.

BIBLIOTECA DE JOVENTUT

	Ayres del Montseny , per Mossén Jacinto Verdaguer. Edició ilustrada pels més reputats artistas de nostra terra.	3 ptas.
	Quan ens despertarém d'entre'ls morts... , per En- rich Ibsen. Traducció catalana.	2 »
OBRAS PUBLICADAS..	Ton y Guida (<i>Hänsel und Gretel</i>), llibre de Adelaida Vette, música de E. Humperdinck, traducció de J. Maragall y A. Ri- bera.	1 »
	Por! ..., quadro dramàtic de Modest Urgell, ilustrat pel ma- teix.	0'50 »
	Senyors de paper! , drama en tres actes, per Pompeyus Gener.	2'50 »
	L'Emigrant , drama de món, per Adrià Gual.	2'50 »
EN PUBLICACIÓ.	L'inspector Axel Borg , per August Strindberg.	
EN PREMPSA.	Francisco Pi y Margall .—Estudi del medi ambient en que's mogué.—Sas obras.—Sa personalitat.—Pi y Margall y'l poble, etc., per F. Pujulá y Vallés. Edició popular.	
	Croquis ciutadans , volúm de poesias d'Apeles Mestres.	
	Titellas febles , per F. Pujulá y Vallés.	
EN PREPARACIÓ.	Els pintors moderns (fragments), per John Ruskin. Traducció catalana de Cebrià de Montoliu.	
	De poética catalana , per Apeles Mestres.	